

EU:s strategi för Östersjöområdet

Statsrådsberedningen

2009-08-19

Dokumentbeteckning

KOM (2009) 248

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén om EU:s strategi för Östersjöområdet

SEK(2009) 702

Commission staff working document accompanying the communication from the commission to the European parliament, the council, the European economic and social committee and the Committee of the regions concerning the European Union Strategy for the Baltic Sea Region

SEK(2009) 703

Arbetsdokument från kommissionens avdelningar som åtföljer Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén om EU:s strategi för östersjöområdet
Sammanfattning av konsekvensanalysen

SEK(2009) 712

Commission staff working document accompanying the communication from the commission to the European parliament, the council, the European economic and social committee and the Committee of the regions concerning the European Strategy for the Baltic Sea Region

Sammanfattning

Åtta av de nio länderna runt Östersjön är idag medlemmar i EU. Kommissionen har nu presenterat ett meddelande om en strategi som syftar till att fördjupa samarbetet mellan EU-länderna runt Östersjön för att på bästa sätt ta vara på den gemensamma lagstiftningen och existerande finansiella EU instrument för att Östersjöregionen ska utvecklas till en hållbar region miljömässigt, ekonomiskt och socialt. Regeringen välkomnar strategin.

1.1 Ärendets bakgrund

I slutet av 2006 föreslog Europaparlamentet att en strategi skulle tas fram för Östersjöområdet. Europeiska rådet uppmanade i slutsatser från 14 december 2007 i sin tur kommissionen att lägga fram en sådan strategi senast i juni 2009. Bakgrunden till strategin är att Östersjöregionen brottas med stora utmaningar som bäst hanteras gemensamt. Den allt sämre havsmiljön i Östersjön var en starkt bidragande orsak, tillsammans med ett behov av att göra något åt de stora socioekonomiska skillnaderna i regionen som fortfarande består.

Europeiska rådet konstaterade att Nordliga dimensionen utgör grunden för de yttre aspekterna av samarbetet i regionen och att strategin inte fick inverka på den integrerade havspolitik.

Kommissionen lade fram sitt förslag till strategi och tillhörande handlingsplan för Östersjöregionen den 10 juni 2009. Målsättningen för den svenska regeringen är att strategin kan antas under det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens råd andra halvåret 2009. Tanken är att Östersjöregionen och strategin ska kunna bli en förebild för andra makro-regionala samarbeten inom EU.

1.2 Förslagets innehåll

Kommissionens förslag om en strategi för Östersjöregionen är indelat i fyra övergripande mål vilka alla förutsätter ett gemensamt och skyndsamt agerande. Dessa är att skapa en hållbar miljö, öka tillväxt och välbefinnande i regionen, öka tillgängligheten och attraktionskraften samt förbättra säkerheten och tryggheten i området.

Europeiska rådet har framhållit att miljön bör inta en särställning. Förslaget riktar därför särskild uppmärksamhet på att minska det överskott av näringsämnen som idag leder till övergödning och algbloomning i Östersjön, samt hur den ekologiska jämvikten ska kunna återställas genom att minska överfiske, föroreningar och uppvärmning. Dessa effekter är nu så allmänt förekommande att friluftaktiviteter och turism påverkas negativt på många platser varför samordnade insatser av EU och medlemsländerna behövs. De största ekonomiska utmaningarna är att jämna ut de stora skillnaderna inom Östersjöregionen. Det behövs göras större gemensamma satsningar på forskning, innovation och företagande och samarbete mellan myndigheter i medlemsstaterna i regionen i syfte att fullt ut tillvarata regionens tillväxtpotential och att bidra till en bättre fungerande inre marknaden. På säkerhetsområdet är det en prioritet att minska de risker för områdets invånare, infrastruktur och miljö, som beror på en rad olika faktorer, särskilt oavsiktlig förorening av havet och organiserad brottslighet.

Bättre samordning och en mer strategisk användning av EU-programmen är av central betydelse, särskilt i kristider, för att tillgängliga medel och politik i området fullt ut ska kunna bidra till att strategins verkligen genomförs.

Strategin är intern och riktar sig till EU och dess medlemsstater. Vissa av de föreslagna åtgärderna blir mer effektiva genom ett kontinuerligt konstruktivt samarbete med intresserade tredjeländer i området, särskilt Ryssland. Även samarbete med andra regionala aktörer såsom mellanstatliga organisationer välkomnas. Strategin ska tillhandahålla en samordnad ram som gör det möjligt för EU och medlemsstaterna att kartlägga vilka behov som finns samt att sammankoppla dem med lämpliga tillgängliga resurser, och samordna för behoven relevant politik.

Kommissionen har fört diskussion med medlemsstaterna med berörda regionala och lokala parter kring de åtgärder som återfinns i strategins handlingsplan, som syftar till att uppmuntra genomförandet av konkreta och strategiska projekt i regionen. De enskilda åtgärderna och föregångsprojekten i handlingsplanen har valts ut för att ge ett konkret bidrag till strategins genomförande och för att kunna visa på strategins mervärde inom en nära framtid.

Berörda områden

Strategin som helhet berör hela Östersjöregionen. Vilka områden som berörs av specifika delar av strategin beror på vilken fråga det gäller; för ekonomiska frågor omfattas alla länder i området, vattenkvalitet omfattar hela tillrinningsområdet osv.

Miljö

Utmaningarna för att hantera havsmiljön är många och akuta, däribland att bevara och förbättra vattenkvalitet och biologiska mångfalden, övergödning och de skadliga konsekvenser överfiske har för ekosystemet. Följande fem områden är prioriterade inom ramen för miljö: minska tillförseln av näringsämnen till godtagbara nivåer, bevara naturområden och den biologiska mångfalden, att minska användningen av farliga ämnen och dessas påverkan, att bli en föregångsregion när det gäller rena sjötransporter, samt att mildra klimatförändringar och anpassa sig till dess effekter.

Ekonomi

För att förbättra regionens konkurrenskraft är det viktigt att förbättra den inre marknadens funktionssätt i Östersjöregionen. Vidare är det också prioriterat att dra full nytta av regionens potential när det gäller forskning och innovation, att samarbeta kring genomförandet av småföretagsakten för att på så sätt främja företagande i regionen och stärka de små och medelstora företagen och att använda de mänskliga resurserna mer effektivt. Slutligen

ska strategin också hjälpa till att göra jordbruket, skogsbruket och fisket mer hållbart.

2008/09:FPM151

Ökad tillgänglighet

För att öka regionens tillgänglighet och attraktivitet prioriteras ökad tillgång till mer effektiva och säkrare energimarknader som inkluderar alla EU-länder i regionen, att förbättra interna och externa transportförbindelser samt att bevara och öka Östersjöregionens attraktionskraft, genom t.ex. samarbete inom utbildning, turism och hälso- och sjukvård.

Säkerhet

Östersjöregionen ska sträva efter att bli ledande när det gäller sjösäkerhet och sjöfartsskydd, bland annat genom att stärka skyddet mot större katastrofer till sjöss och på land. Vidare är det viktigt att minska omfattningen av gränsöverskridande brottslighet och de skador den orsakar. Dessa frågor är prioriterade under området säkerhet i strategin.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Meddelandet får i sig inga konsekvenser på svenska regler. Den föreslagna strategin innebär inte att nya regelverk ska införas, utan att EU:s rådande gemensamma lagstiftning och struktur genom samarbete mellan de åtta länderna lättare och effektivare implementeras. Inom befintliga rättsliga ramar finns stora möjligheter till effektiva åtgärder genom närmare samarbete i tillämpningen av regelverken.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Effektiva åtgärder är möjliga inom befintliga finansiella ramar, genom närmare samarbete och samordning av arbetet.

T.ex. bidrar sammanhållningspolitiken med över 50 miljarder euro till Östersjöregionen under 2007–2013, och den gemensamma fiskeripolitiken bidrar med 1,25 miljarder euro i direkta bidrag. Kommissionen planerar att arbeta tillsammans med förvaltningsmyndigheterna för att hjälpa dem att se till att bidragen fördelas i enlighet med strategin. Den ekonomiska återhämtningsplanen för Europa utgör ett viktigt ekonomiskt stöd till ett stort antal infrastrukturprojekt på energiområdet.

Kommissionen föreslår inte någon extra finansiering eller andra resurser för närvarande.

Dessutom har medlemsstaterna kommit överens om att undersöka möjligheten att finansiera projekt och åtgärder i linje med strategin med egna medel. Europeiska investeringsbanken och andra internationella och regionala finansinstitut, t.ex. Nordiska investeringsbanken och Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling, kan också bidra.

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Sveriges regering välkomnar strategin som är av högsta vikt för att fördjupa och förbättra samarbetet mellan länderna i Östersjöregionen. Samarbetet är ett viktigt verktyg för att möta för regionen gemensamma utmaningar på ett effektivt sätt. Dessutom kan den tjäna som inspiration för andra europeiska regioner. Östersjöstrategin bygger på en budgetrestriktiv grund och mervärdet ska gå att finna inom befintliga budgetramar, vilket är en av strategins styrkor.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaterna har välkomnat förslaget och överlag varit mycket positiva till innehållet. EU-länderna utanför Östersjöregionen har hittills visat särskilt intresse för den makroregionala ansatsen och för strategin som möjlig förebild för andra makroregioner för att möta regionspecifika problem och utmaningar. Samtidigt har påtalats att den makroregionala strategin inte ska vara plattform för nya politikområden utan göra den existerande politiken mer effektiv samt att en utvärderingsmetod som tas fram i Östersjöstrategin behöver utformas på ett sådant sätt att den kan användas på kommande makroregionala strategier, som den exempelvis den aviserade Donaustrategin.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Institutionernas ståndpunkter är ännu inte kända.

Europaparlamentet är initiativtagaren till strategin, men har ännu inte uttalat sig angående kommissionens meddelande.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Förslaget har varit föremål för flertal hearing 2008/09 med medlemsstater, tredje land, berörda myndigheter och organisationer samt en öppen konsultationsprocess där synpunkter har lämnats in.

De tre övergripande kommentarer som kommit fram under kommissionens omfattande samrådsförfarande är som följer: Det är till att börja med viktigt att inte skapa nya institutioner utan använda existerande samarbetsorgan. Vidare ska strategin verkligen genomföras och följas upp, och inte bara vara en strategi på pappret. Slutligen ska kommissionen aktivt delta i arbetet, och därigenom fylla behovet av ett oberoende sektorsövergripande organ som kan säkra nödvändig samordning, övervakning och uppföljning av handlingsplanen.

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Inte aktuellt. Meddelandet innehåller inga konkreta förslag med rättslig grund.

Förslaget kommer behandlas genom rådsslutsatser. Enhällighet gäller för att anta slutsatser i rådet.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Inte aktuellt. Meddelandet innehåller inga konkreta förslag med rättslig grund.

Kommissionen kommer att vara ansvarig för samordning, övervakning, rapportering, för att underlätta genomförandet samt för uppföljning. Ansvaret för genomförande på fältet ligger på de parter som redan är verksamma i regionen och genomförandet kommer att anpassas ytterligare till strategins mål.

När medlemsstaterna möts för att samarbeta om konkreta åtgärder kommer EU-organen att stå för den allmänna tillsynen, med regelbundna rapporter och förslag till rekommendationer från kommissionen till rådet. Europeiska rådet kommer med jämna mellanrum att informeras om framstegen med strategin.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Rådsslutsatser om EU:s strategi för Östersjöregionen håller på att utarbetas i en s.k. "Friends of the Presidency"-grupp och planeras att antas i allmänna rådets möte den 26 oktober och därefter ett politiskt beslut vid Europeiska rådet den 29-30 oktober.

17-18 september 2009 anordnas en ministerkonferens om makroregionala strategier där Östersjöstrategin får stå som särskilt exempel.

4.2 Fackuttryck/termer

"Friends of the Presidency"-grupp är en extra insatt arbetsgrupp i ramen av Europeiska rådet, sammankallad endast för ett ärende där alla Medlemsstater deltar.